

מגדלור של השפעה - 07

1 זיכרון ירושלים דליטא

תורת ה' תמימה

במסגרת סדרת מגדלור של השפעה אנו עוסקים בקהילות יהודיות ברחבי העולם תוך התייחסות לשני דגשים מרכזיים:

הראשון, היכולת לקום מתוך שבר וקושי. העם היהודי עבר תלאות וטלטלות והצליח לצמוח למרות הקושי. איך הם עשו זאת? בסדרה אנו מנסים ללמוד מדרכם וללקט אבני דרך שייסיעו לנו להתמודד עם אתגרים והזדמנויות.

השני, לאורך הדורות יהודים נשאו עיניהם אל ירושלים, עיר הקודש והמקדש. הם שאבו ממנה השראה, ראו בה מקור וסמל לזהות יהודית ולעשייה אפקטיבית בדרך התורה והמצוות. במסגרת השיעורים אנו עוברים בין ערים וקהילות שהצליחו עד מאוד ונקראו גם הם 'ירושלים'.

השבוע נעסוק בעיר וילנה – ירושלים דליטא. וילנה נחשבה מרכז-תורה גדול במיוחד וזו הזדמנות עבורנו ללמוד יחד על לימוד תורה, לשתף ולחשוב על משמעות הלימוד ועל המקום של ההעמקה והעיון בתורת ישראל.

לימוד מהנה ומועיל!

רוחה של תורה

עיר של מסורת היא וילנה, ויש בה אותיות של מסורת, והיא ראשית כל מסורת של תורה, של לימוד תורה והוקרת תורה. לא רק קירות בתי-המדרשות שבה ספוגים עמלה של תורה וזעה של תורה מדורות - כל בני וילנה חדורים רוחה של תורה. אפרים הנפח אומר שיעור בתלמוד ופנחס שוקיאן החובש, מותיקי "בני משה", הוא עסקן בחברת ש"ס מיסודם של "חובבי ציון"...

(פרופסור בן ציון דינור, היסטוריון)

מרכז לתורה ולחכמה

...וילנה היא מרכז לתורה ולחכמה. ראשית כל - הספרים באים משם: הסידור הנאה, המכורך יפה, עם אותיותיו הנחמדות, וגם החומש הגדול עם פירוש רש"י, שאתה לוקח לחדר, וגם הגמרא הגדולה, עם הנייר המשובח, עם האותיות מאירות העיניים, עם המון הפירושים וההגהות, וגם המדרשים של שלמה בובר - הכל בא משם. מבית "האלמנה והאחים ראם"...

...ודפוס רום אינו היחיד. גם שאר בתי-הדפוס מוציאים ספרים רבים, המובאים לכל פינות ישראל...

יסוד איתן

ודאי, וילנה הייתה עיר של חכמים וסופרים עוד בזמן קדום לערך; היא "עיר מעטירה וקהלה מפוארה" עוד במאה הי"ז. בין יוצאיה רבים המפורסמים, ובין רבניה אנשים כבעל הש"ך (רבי שבתאי כהן, מחבר "שפתי כהן"), כבעל "שער אפרים", כרבי משה רבקה בעל "באר הגולה", ועוד ועוד. ואולם היות התורה לנחלת-עם, למורשת חוגים רחבים בעם, הערצת לימוד התורה כשהוא לעצמו, הכנסת לימוד התורה כיסוד איתן בכל ההווה היהודית, - כל זה קשור ואחוז בשמו של הגר"א, גאונה ותפארתה של וילנה.

רבי אליהו מזילנא

הגר"א (הגאון רבי אליהו) הוא סמלה של וילנה, סמל האמונה בכוח האדם, ביכולת ההשגה, באפשרות ההשפעה של יחידים, בתוקף התיקונים הבאים על-ידי חכמים ומורים, גאונים ומאורות. חיי הגר"א - חיי נזיר סגור, פרוש ורחוק מן העולם וענייניו והבליו. פניו אל הקיר, עיניו בספר, ולבו לשמים. חוג תלמידיו מצומצם ביותר. לא כל אחד נכנס, ולא כל נכנס זוכה, ולא כל זוכה מקבל בשיעור הראוי. ואף על-פי כן מה רבה השפעתו דרך תלמידיו.

והחמישי, בנו של הגר"א, רבי אברהם
- מן הראשונים לסוללי דרך למחקר ההיסטורי-ספרותי בשטח המדרשים והאגדה, אשר רבים וגדולים שתו מימיו, אם כי לא תמיד מכליו, ולא הזכירו את שמו.

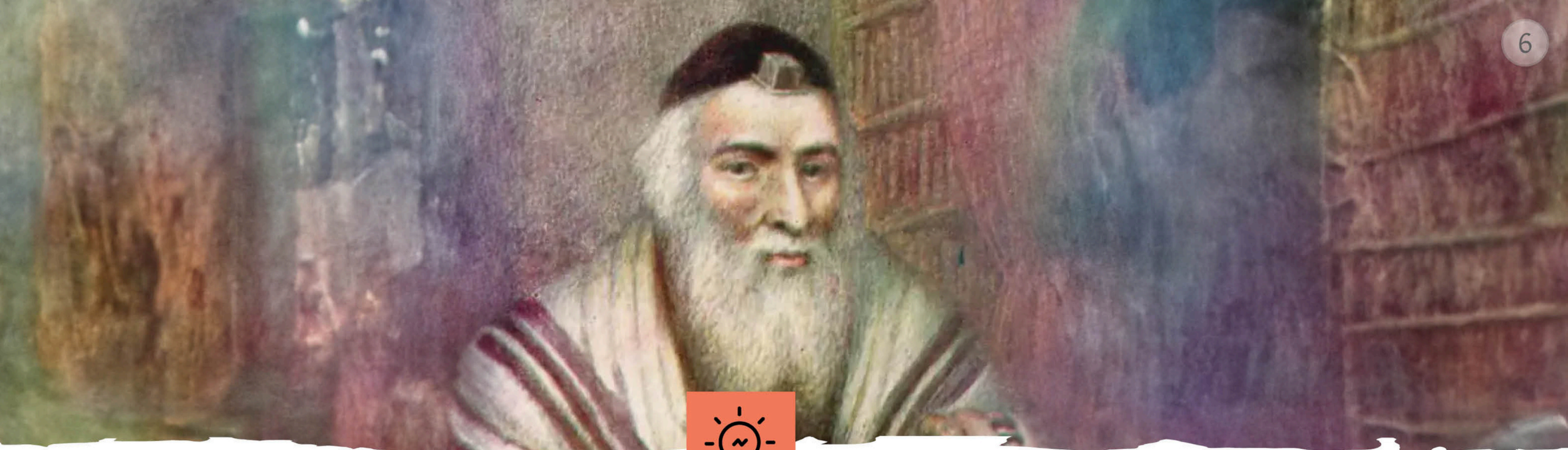
הרביעי, רבי ישראל משקלוב, ראש
לעלית הפרושים לא"י, ממיסדי הישוב בירושלים וממטפחי הקשרים האמיצים בין הישוב ובין הגולה, מתוך אמונה גדולה ותבונה רבה.

השלישי, רבי מנשה מאיליה,
מעורר את המחשבה הציבורית, את הדאגה לעם ולגורלו, ומכוון את הלבבות לתיקוני הנהגות ולשפורי יסודות.

השני - אחיו, רבי זלמן, או רבי
זלמ'לה, כמו שקראו לו בני וילנה, - משפיע על לימוד הלשון העברית, התנ"ך והמשנה. הוא נוהג להקפיד ולהחמיר במבטא העברי: לפי כל כללי הדקדוק, ובקול רם, בשעת התפלה והקריאה בתורה; מקפיד ומחמיר, לאות ולמופת, גם ב"בן חמש למקרא ובן עשר למשנה"...

האחד: רבי חיים מוולוז'ין
- מיסד ישיבה חדשה וגדולה, מכניס דרך-לימודים חדשה: פשט, בקיאות, ידיעת ראשונים.

וכל אחד מאלה תולה פעולתו בהגר"א

מיאז ועד היזם

תלמידיו של הגר"א הלכו בדרכים שונות ועדיין שאבו הכל מכוחו.

מהו לדעתכם תפקידו של מחנך?

כיצד תבקשו לעשות זאת בפועל, כמחנכים או כהורים?

אם רק תרצה...

הגר"א מסמל לוילנה את האדם המושלם ומשמש לה דוגמה ומופת לכוח הרצון. וילנה דורשת את השם "ווילנר גאון": וויל נאר - גאון! כלומר: אם רק תרצה, תהיה גאון! צריך אדם לדעת את אשר לפניו ו"רק לרצות". יכול אדם להשיג רבות וגדולות ברצונו. רבות? - לא, הכל! ובכל דבר. ביראת השם, בלימוד התורה, בחכמה, באמנות, בצדקה, בעושר ובכבוד.

אסכ ועז היוק...

איך רצון יכול להפוך לכלי מעשי?
איך נהפוך רצונות לדרך חיים?

למה לומדים תורה?

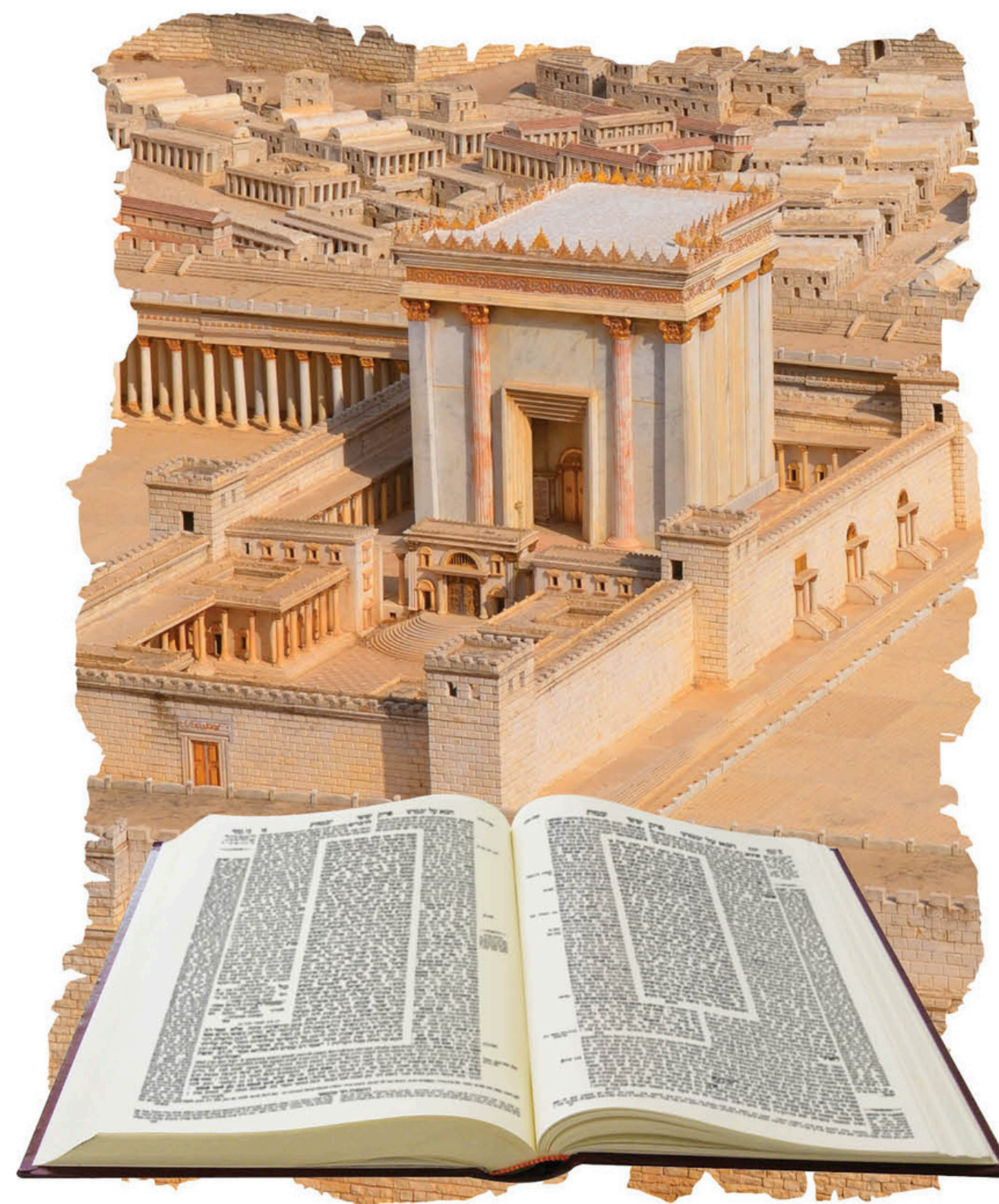
ללמוד כדי לדעת

גדול תלמוד, שיהתלמוד מביא לידי מעשה
(קידושין, דף מ, א)

סיכני רק

אנו רגילים ללמידה שמטרתה להוביל לידיעה. גם בלימוד התורה קיים ההיבט הזה כמובן. אך אם זו היתה הסיבה היחידה, מדוע יש מקום ללימוד של דברים מוכרים או שינון של מידע שלא רלוונטי כיום? לדוגמה, דינים הקיימים רק בזמן שבית המקדש קיים ועוד...

לימוד מטהר

הַמְּאֹר שָׁבָה מִחִירוֹ (את האדם) לְמוֹטָב
(מדרש איכה רבה)

אֲבָל לְמוֹד הַתּוֹרָה מִיֵּשֶׁר הַדַּעַת וְהַשִּׁכּוֹל
(העמק דבר, ויקרא)

מצבריק אז כה

בעולם של אופנות משתנות, ערכים שונים ומשונים ודעות שבאות והולכות, כיצד נוכל לוודא שאנו שומרים על עצמאות מחשבתית ונצמדים למה שנכון וראוי?

היבזר אישי

”וְהָגִיתָ בוֹ [בספר התורה] יוֹמָם וְלַיְלָה”
(יהושע א)

אהבה מכלי האב
לחצו וצפו יחד בסרטון...
מה דעתכם?

חיבזור פנימי לאלוקים

אנכי ה' אלוהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים
אָנָּא נַפְשִׁי כְּתַבִּית יְהִבִּית (שבת, קה, א).

אני את נפשי כתבתי והבאתי

וְזֶה מָה שֶׁבְּאַרְנוּ שָׁם, כִּי הֵינָה חֶבֶר הָאָדוֹן, בְּרוּךְ הוּא, כָּלֵל מִיִּלּוֹת
וּמְאַמְרִים, שֶׁהֵם כָּלֵל חֲמֻשָּׁה חֲמֻשֵׁי תוֹרָה, וְאַחֲרֵיהֶם בְּמִדְרָגָה נְבִיאִים
וְכַתּוּבִים, וְקִשָּׁר בָּהֶם הַהֲשִׁפְעָה הַזֹּאת, בְּאִפְּן שֶׁכְּשֵׁי־דְבָרוֹ הַדְּבָרִים
הֵם, תְּמַשֵּׁךְ הַהֲשִׁפְעָה הַזֹּאת לְמִדְבַּר אוֹתָם. וּבִתְנַאי שִׁיְהִיָּה הַהֲגִיוֹן
הַזֶּה בְּגִבּוּלִים שֶׁהֲגִבְלוּ לוֹ, וְכִמוֹ שֶׁכְּתַבְתִּי לְפָנַיִם בְּסִיעֶתָא דְשָׁמַיָא
(רמח"ל, דרך ה', חלק רביעי פרק שני)

כלים של השפעה

כָּל אִישׁ מִיִּשְׂרָאֵל חַיֵּב בְּתַלְמוּד תּוֹרָה בֵּין עֵינָיו בֵּין עָשִׂיר
 בֵּין שָׁלֵם בְּגוֹפוֹ בֵּין בְּעַל יְסוּרֵין בֵּין בְּחֹר בֵּין שְׁהִיָּה זָקוּן
 גָּדוֹל שְׁתַּשֵּׁשׁ כַּחוֹ אֶפְלוֹ הָיָה עֵנִי הַמְתַּפְרָנִס מִן הַצְּדָקָה
 וּמְחִזֵּר עַל הַפְּתָחִים וְאֶפְלוֹ בְּעַל אִשָּׁה וּבָנִים חַיֵּב לְקַבֵּעַ
 לוֹ זְמַן לְתַלְמוּד תּוֹרָה בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה שְׁנַאֲמַר וְהִגִּית בּוֹ
 יוֹמָם וְלַיְלָה

(רמב"ם, הלכות תלמוד תורה, פרק א הלכה ח)

מחשבות על מנהיגות

לאחר לימוד המערך השבועי, מדוע מוטלת
 חובה ללמוד תורה גם על בקיאים, יודעים
 ומנוסים?

מנדחה ככה

